

**KOMENDA GŁÓWNA
PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ
BIURO SZKOLENIA**

PROGRAM SZKOLENIA INSTRUKTORÓW PSÓW RATOWNICZYCH

Warszawa 2017

Opracowanie merytoryczne

mł. bryg. Marcin Płotica – KM PSP w Łodzi

kpt. Bartosz Tunia – KM PSP w Poznaniu

asp. sztab. Krzysztof Gruca – SA PSP w Krakowie

st. asp. Mirosław Jakubowski – KM PSP w Łodzi

mł. asp. Michał Szalc – KM PSP w Gdańsku

mł. ogn. Magdalena Nowicka-Błażejczyk – KM PSP w Poznaniu

Konsultacja merytoryczna:

st. bryg. mgr inż. Sławomir Wojta – SA PSP w Krakowie

st. bryg. w st. spocz. Tomasz Rzewuski – KG PSP

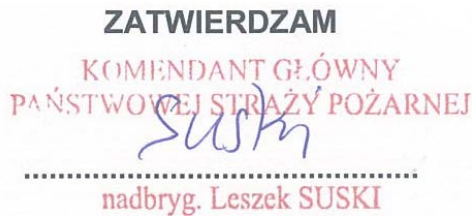
st. bryg. w st. spocz. Maciej Halota

Konsultacja metodyczna:

Magdalena Stajszczak – KG PSP

SPIS TREŚCI	STRONA
CZĘŚĆ A. Szkolenie młodszych instruktorów psów ratowniczych	4
I. ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE	4
1. Cel szkolenia	4
2. Sylwetka absolwenta	4
3. Warunki przyjęcia na szkolenie	4
4. Uprawnienia młodszego instruktora psów ratowniczych	5
II. REALIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO	6
1. Organizacja szkolenia	6
2. Zalecenia i wskazówki metodyczne	7
3. Plan nauczania szkolenia młodszych instruktorów psów ratowniczych	8
III. TREŚCI KSZTAŁCENIA	9
1. Kynologia	9
2. Prawne aspekty pracy z psami ratowniczymi	10
3. Przygotowanie psa do roli psa ratowniczego	11
4. Oznaczanie, lokalizacja i współpraca	12
5. Elementy pedagogiki i dydaktyki	13
CZĘŚĆ B. Szkolenie dla kandydatów na instruktorów psów ratowniczych	14
I. ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE	14
1. Cel szkolenia	14
2. Warunki przyjęcia na szkolenie	14
II. REALIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO	15
1. Organizacja szkolenia	15
2. Zalecenia i wskazówki metodyczne	15
3. Plan nauczania	16
III. TREŚCI KSZTAŁCENIA	17
1. Organizacja egzaminów i testów psów ratowniczych	17
2. Zasady oceniania psów – współpraca	18
3. Zasady oceniania psów – terenowych	19
4. Zasady oceniania psów – gruzowiskowych	20
5. Zasady testowania psów – test mentalny, test przydatności	21
IV. LITERATURA	22
V. AKTY PRAWNE	24
ZAŁĄCZNIKI	25

Warszawa, dnia 21 lutego 2017 r.

CZĘŚĆ A. SZKOLENIE MŁODSZYCH INSTRUKTORÓW PSÓW RATOWNICZYCH

I. ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE

1. Cel szkolenia

Celem szkolenia jest przygotowanie słuchaczy do szkolenia psów ratowniczych (do prowadzenia działań ratowniczych i poszukiwawczych w zakresie lokalizacji osób zasypanych podczas katastrof i awarii budowlanych oraz do prowadzenia poszukiwań osób zaginionych), a także nabycie uprawnień do testowania szczeniąt.

2. Sylwetka absolwenta

Po ukończeniu szkolenia słuchacz powinien:

- a. w sferze poznawczej:
  - wymieniać podstawy prawne związane ze szkoleniem i funkcjonowaniem zespołów z psami ratowniczymi;
  - wyjaśniać zasady organizacji zajęć zgodnie z zasadami BHP i BHS;
  - wyjaśniać zagrożenia związane ze szkoleniem i prowadzeniem psa ratowniczego;
  - omawiać zagadnienia kynologii związane z procesem szkolenia psów ratowniczych;
  - omawiać metodykę i zasady szkolenia przewodników i tresury psów ratowniczych;
- b. w sferze praktycznej:
  - stosować sprzęt wykorzystywany podczas szkolenia psów ratowniczych;
  - organizować i prowadzić zajęcia szkoleniowe dla przewodników i psów ratowniczych;
  - organizować i prowadzić doskonalenie zawodowe przewodników psów ratowniczych;
  - przygotowywać testy szczeniąt;
  - przeprowadzać testy szczeniąt;
  - interpretować wyniki testów;
- c. w sferze motywacyjnej, mieć ukształtowane postawy:
  - odpowiedzialności za bezpieczeństwo swoje i innych;
  - odpowiedzialności za prowadzenie zajęć zgodnie z dobrostanem psa;
  - przestrzegania zasad bezpieczeństwa podczas szkolenia przewodników i tresury psów;
  - odpowiedzialności za stan obiektów i sprzętu;
  - dbałości o ciągłe pogłębianie wiedzy;
  - dbałości o własną kondycję psychofizyczną.

3. Warunki przyjęcia na szkolenie

Warunkiem przyjęcia na szkolenie młodszego instruktora psów ratowniczych jest:

- skierowanie, zgodne ze wzorem określonym w załączniku nr 1,

- zdanie testu kwalifikującego z zakresu szkolenia dla przewodników psów ratowniczych oraz treści zawartych w niżej wymienionych podręcznikach:
  - Anatomia i fizjologia zwierząt. Waldemar Pilarski, Stanisław Koźniewski. Państwowe Wydawnictwo Leśne 1974,
  - Biologiczne mechanizmy zachowania się ludzi i zwierząt. Bogdan Sadowski. PWN Warszawa 2006.

Test kwalifikujący przeprowadza komisja egzaminacyjna, powołana przez organizatora szkolenia w składzie:

- przewodniczący komisji (przedstawiciel organizatora szkolenia),
- dwóch członków komisji (wyznaczonych spośród osób posiadających uprawnienia instruktora psów ratowniczych).

Test kwalifikujący odbywa się w terminach wyznaczonych przez organizatora szkolenia, niezależnych od terminu szkolenia.

Test składa się z 30 zadań zamkniętych i otwartych. Test uważa się za zaliczony, jeśli zdający odpowiedział prawidłowo na minimum 60% zadań.

Ponadto kandydat na szkolenie musi przywieźć ze sobą:

- kask ochronny, rękawice ochronne, odzież ochronną oraz przeciwdeszczową, latarkę, buty o wzmocnionej podeszwie, plecak oraz przybory do pisania oraz w przypadku uczestnictwa kandydata z psem:
- potwierdzenie szczepienia psa przeciwko wściekliźnie i innym chorobom zakaźnym oraz odrobaczenia, a także zabezpieczenia psa pod względem pcheł i kleszczy,
- wyposażenie psa: smycz, obrozę, szorki, zabawki/aporty oraz miskę i pojemnik na wodę, a także odpowiedni zapas karmy,
- oryginał polisy ubezpieczeniowej od odpowiedzialności cywilnej za psa.

4. Uprawnienia młodszego instruktora psów ratowniczych

Uzyskanie tytułu młodszego instruktora psów ratowniczych uprawnia do szkolenia przewodników i tresury psów ratowniczych oraz testowania przydatności szczeniąt do szkolenia ratowniczego.

II. REALIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO

1. Organizacja szkolenia

- a. Szkolenie organizowane jest przez Szkołę Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie.
- b. Szkolenie organizowane jest w systemie stacjonarnym.
- c. Na realizację szkolenia przewidziano **84 godziny dydaktyczne**, w tym:
  - zajęcia teoretyczne – 19 godzin dydaktycznych,
  - zajęcia praktyczne – 61 godzin dydaktycznych,
  - egzamin – 4 godziny dydaktyczne.
- d. Podstawą organizacji procesu dydaktycznego jest plan nauczania. Podstawową formą nauczania jest lekcja, której odpowiada jedna godzina dydaktyczna trwająca 60 minut. Dopuszcza się łączenie kilku jednostek lekcyjnych praktycznych.
- e. Zajęcia mogą prowadzić instruktorzy szkolenia psów ratowniczych oraz inni specjaliści posiadający doświadczenie w danych dziedzinach związanych z blokami tematycznymi.
- f. Warunkiem ukończenia szkolenia jest zdanie egzaminu końcowego.
- g. Egzamin końcowy składa się z dwóch części – teoretycznej i praktycznej.
- h. Warunkiem przystąpienia do egzaminu końcowego, jest obecność na wszystkich zajęciach dydaktycznych.
- i. Część teoretyczna egzaminu końcowego przeprowadzana jest w formie testu składającego się z 30 zadań zamkniętych i otwartych, z zakresu materiału objętego programem szkolenia. Część teoretyczną egzaminu uważa się za zaliczoną, jeśli zdający odpowiedział prawidłowo na minimum 60% zadań.
- j. Warunkiem przystąpienia do części praktycznej egzaminu końcowego jest zaliczenie części teoretycznej.
- k. W przypadku niezaliczenia części teoretycznej egzaminu słuchacz ma prawo do jednego egzaminu poprawkowego, w terminie wyznaczonym przez organizatora szkolenia.
- l. Część praktyczna egzaminu końcowego składa się z:
  - przygotowania dokumentacji związanej z organizacją zajęć praktycznych z wybranego elementu procesu szkolenia przewodników i tresury psów ratowniczych,
  - przeprowadzenia zajęć praktycznych według przygotowanej dokumentacji.
- m. Podczas powyższej części egzaminu słuchacz powinien omówić, przygotować, przeprowadzić oraz zinterpretować realizację zadań.
- n. Część praktyczną egzaminu uważa się za zaliczoną, jeśli słuchacz uzyska pozytywną ocenę z przygotowania dokumentacji oraz pozytywną ocenę z wykonania zadań.
- o. W razie nie zdania praktycznej części egzaminu słuchacz ma prawo do egzaminu poprawkowego w terminie wyznaczonym przez organizatora szkolenia.
- p. Do oceny obydwu części egzaminu końcowego stosuje się skalę: „zaliczył – nie zaliczył”.
- q. Egzamin końcowy przeprowadza komisja egzaminacyjna powołana przez organizatora szkolenia.
- r. Komisja egzaminacyjna składa się z przewodniczącego komisji oraz trzech instruktorów psów ratowniczych.
- s. Z przeprowadzonego egzaminu sporządza się protokół zawierający informację o: składzie komisji, terminie i miejscu przeprowadzenia egzaminu oraz wynikach egzaminu końcowego.
- t. Do przeprowadzenia egzaminu poprawkowego stosuje się zasady określone dla egzaminu końcowego.
- u. Po zdaniu egzaminu słuchacze otrzymują zaświadczenie o ukończeniu szkolenia zgodne ze wzorem określonym w załączniku nr 2.

- v. Listę osób, które zdały egzamin dla młodszych instruktorów psów ratowniczych, organizator szkolenia przesyła do biura właściwego ds. szkolenia pożarniczego Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej.

2. Zalecenia i wskazówki metodyczne Zajęcia teoretyczne powinny być organizowane dla całej grupy słuchaczy.

- b. Zajęcia praktyczne należy przeprowadzać z grupą słuchaczy liczącą od 3 do 6 osób przypadających na jednego instruktora.
- c. Prowadzący zajęcia, w trakcie realizacji tematów przewidzianych w planie nauczania powinni zwracać szczególną uwagę na:
  - poprawną terminologię,
  - kompletne wyposażenie przewodnika i psa,
  - wykorzystywanie do ćwiczeń tylko sprzętu sprawnego pod względem technicznym,
  - poprawne wykonywanie czynności,
  - kształtowanie pożądanych umiejętności oraz koniecznych nawyków.
- d. W trakcie realizacji szkolenia powinna być dokonywana ocena osiągnięć słuchaczy. W ocenianiu bieżącym dopuszcza się indywidualizację wynikającą ze specyfiki szkolenia i indywidualnych koncepcji dydaktycznych prowadzącego.
- e. Zajęcia teoretyczne powinny być realizowane w pomieszczeniach zapewniających odpowiednie warunki higieny szkolnej oraz wyposażonych zarówno w proste, jak i techniczne środki dydaktyczne oraz odpowiednie warunki do przebywania psów.
- f. Zajęcia praktyczne należy poprzedzić odprawą organizacyjną, którą prowadzi instruktor. Celem odprawy jest zapoznanie słuchaczy z tematyką i celem ćwiczeń oraz omówienie ich przebiegu.
- g. W toku ćwiczeń instruktor kontroluje poprawność wykonania powierzonych zadań, a w razie zauważenia nieprawidłowości, na bieżąco koryguje błędy w ramach instruktażu indywidualnego, bądź grupowego. W instruktażu końcowym prowadzący powinien podsumować zajęcia, przeanalizować najczęściej popełniane błędy, wskazać ich źródło oraz sposób prawidłowego wykonania czynności.
- h. Zajęcia praktyczne należy prowadzić na obiektach naturalnych (np. obszary leśne) oraz sztucznych (np. gruzowiska).
- i. Organizator szkolenia musi zapewnić elementy zestawu przyrządów dla psów: drabiny, kładki nieruchome, kładki ruchome, skrzynie do ukrywania pozorantów, karimaty, okrycia maskujące pozoranta, środki łączności, taśmy ostrzegawcze, środki pozoracji, pistolet hukowy z wkładami, indykator wiatru (np. zapalki dymne).

3. Plan nauczania szkolenia młodszego instruktora psów ratowniczych

L.p.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Kynologia	3	2	5
2.	Prawne aspekty pracy z psami ratowniczymi	1,5	-	1,5
3.	Przygotowanie psa do roli psa ratowniczego	8	30	38
4.	Oznaczanie, lokalizacja i współpraca	5	28	33
5.	Elementy pedagogiki i dydaktyki	1,5	1	2,5
RAZEM:		19	61	80

T – zajęcia teoretyczne, P – zajęcia praktyczne, R – razem

III. TREŚCI KSZTAŁCENIA

1. Kynologia – 3T; 2P

Materiał nauczania:

Geneza pochodzenia psów. Wykaz ras psów według FCI. Budowa anatomiczna psa. Opieka nad psem. Procesy poznawcze u psów. Charakterystyka ras psów predysponowanych do ratownictwa. Psy w ratownictwie specjalistycznym.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- omówić historię i pochodzenie psów,
- przedstawić podstawy anatomii i fizjologii psów,
- omówić i scharakteryzować etapy rozwoju psów,
- przedstawić podstawy genetyki psów,
- omówić zasady żywienia psów pracujących,
- zinterpretować sygnały komunikacji psa (mowa ciała, sygnały werbalne i niewerbalne),
- wymienić oraz zinterpretować sygnały uspokajające psa,
- przedstawić cechy charakteru przekazywane genetycznie,
- omówić rolę psa ratowniczego,
- omówić cechy charakteru psa pożądane do ratownictwa,
- scharakteryzować rasy psów predystynowane do ratownictwa,
- omówić genezę psów ratowniczych,
- przedstawić metodykę nauczania psa (instynkty, warunkowanie, zapamiętywanie, stres, motywacja),
- omówić różnice pomiędzy wzmocnieniem pozytywnym a awersyjnymi metodami szkolenia,
- omówić etapy szkolenia psów ratowniczych,
- omówić oraz zinterpretować przebieg testów przydatności szceniąt do szkolenia ratowniczego.

2. Prawne aspekty pracy z psami ratowniczymi – 1,5T

Materiał nauczania:

Akty prawne regulujące funkcjonowanie psów ratowniczych. Zasady funkcjonowania psów ratowniczych w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. BHP podczas ćwiczeń z psami.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- wymienić i omówić akty prawne regulujące funkcjonowanie psów ratowniczych,
- wymienić i omówić specjalności ratownicze,
- omówić zasady funkcjonowania psów ratowniczych w ramach ksrg,
- wyjaśnić zasady BHP stosowane podczas ćwiczeń z psami.

Uwagi do realizacji tematu:

Mówiąc o aktach prawnych regulujących funkcjonowanie psów ratowniczych należy omówić następujące dokumenty:

- *ustawa o ochronie zwierząt,*
- *ustawa o Państwowej Straży Pożarnej,*
- *Zasady organizacji działań poszukiwawczo-ratowniczych w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym,*
- *rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby strażaków Państwowej Straży Pożarnej,*
- *rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie zwierząt wykorzystywanych w akcjach ratowniczych,*
- *Zarządzenie nr 124 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanymi zwłok oraz szczątków ludzkich,*
- *Procedura dysponowania zespołów poszukiwawczych Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego do działań poszukiwawczych prowadzonych w terenie.*

3. Przygotowanie psa do roli psa ratowniczego – 8T; 30P

Materiał nauczania:

Zasady planowania i przeprowadzania sesji treningowych. Motywowanie i nagradzanie psów. Posłuszeństwo ogólne. Sprawność fizyczna i kondycja psa. Trening środowiskowy. Zasady relacji pies – człowiek, pies – pies.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- omówić zasady planowania i przeprowadzania sesji treningowych psów ratowniczych,
- zaplanować i omówić sesję treningową psów ratowniczych (planowanie, rozgrzewka, ćwiczenie, wyciszanie),
- wymienić i omówić sposoby motywowania psa,
- wymienić i omówić sposoby nagradzania psa,
- omówić zasady doboru sposobu motywowania i nagradzania psa,
- dobrać właściwy sposób motywowania psa,
- dobrać właściwy sposób nagradzania psa,
- podać przykłady ćwiczeń z zakresu posłuszeństwa ogólnego,
- opisać organizację i przebieg ćwiczeń z zakresu posłuszeństwa ogólnego,
- zaplanować i przeprowadzić ćwiczenia z zakresu posłuszeństwa ogólnego (w tym przywołanie bezwarunkowe),
- podać przykłady ćwiczeń kształujących sprawność fizyczną i kondycję psa,
- zaplanować i omówić ćwiczenia kształujące sprawność fizyczną i kondycję psa,
- przeprowadzić ćwiczenia kształujące sprawność fizyczną i kondycję psa,
- omówić zasady planowania i przeprowadzania treningu środowiskowego (przyzwyczajanie do: pracy w różnym środowisku, transportu, poruszania się po różnym podłożu),
- zaplanować i przeprowadzić trening środowiskowy,
- podać przykłady ćwiczeń z zakresu zachowań socjalnych z ludźmi i psami,
- omówić zasady planowania i prowadzenia ćwiczeń z zakresu zachowań socjalnych z ludźmi,
- omówić zasady planowania i prowadzenia ćwiczeń z zakresu zachowań socjalnych z psami,
- zaplanować i przeprowadzić ćwiczenia z zakresu zachowań socjalnych z ludźmi i psami.

Uwagi do realizacji tematu:

W trakcie wykonywania ćwiczeń należy szczególną uwagę zwrócić na:

- *dobór poziomu bodźców, sposobu zabawy i motywacji, z uwzględnieniem popędów i cech charakteru,*
- *interpretację i analizę zachowania psa, w tym sytuacji konfliktowych,*
- *postępowanie zgodne z dobrostanem zwierząt.*

4. Oznaczanie, lokalizacja i współpraca – 5T; 28P

Materiał nauczania:

Sposoby oznaczania. Dobór sposobów oznaczania do predyspozycji psa. Planowanie, organizacja i prowadzenie ćwiczeń z oznaczania, lokalizacji i współpracy. Zasady pracy pozoranta.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- wymienić sposoby oznaczania,
- wyjaśnić zasady doboru sposobu oznaczania w zależności od predyspozycji psa,
- dobrać sposób oznaczania w zależności od predyspozycji psa,
- opisać organizację i przebieg ćwiczeń z oznaczania,
- zaplanować i przeprowadzić ćwiczenia z różnych form oznaczania (szczekanie, rolka, meldunek),
- opisać organizację i przebieg ćwiczeń z zakresu współpracy,
- zaplanować i przeprowadzić ćwiczenia z zakresu współpracy,
- opisać organizację i przebieg ćwiczeń z zakresu lokalizacji,
- zaplanować i przeprowadzić ćwiczenia z lokalizacji,
- omówić zasady organizacji i przebiegu ćwiczeń łączących lokalizację, współpracę i oznaczanie,
- zaplanować i przeprowadzić ćwiczenia łączące lokalizację i współpracę,
- zaplanować i przeprowadzić ćwiczenia łączące lokalizację i oznaczanie,
- zaplanować i przeprowadzić ćwiczenia łączące lokalizację, współpracę i oznaczanie,
- omówić czynności wykonywane przez pozoranta,
- dobrać miejsce lokalizacji, ukrycia, poruszania się pozoranta,
- omówić sytuacje problemowe w szkoleniu psów ratowniczych,
- rozpoznać i przedstawić propozycje rozwiązań sytuacji problemowych.

Uwagi do realizacji tematu:

W trakcie wykonywania ćwiczeń należy szczególną uwagę zwrócić na:

- *dobór poziomu bodźców, sposobu zabawy i motywacji, z uwzględnieniem popędów i cech charakteru,*
- *interpretację i analizę zachowania psa, w tym sytuacji konfliktowych,*
- *postępowanie zgodne z dobrostanem zwierząt.*

5. Elementy pedagogiki i dydaktyki – 1,5T; 1P

Materiał nauczania:

Metody nauczania przydatne w prowadzeniu szkoleń dla przewodników psów ratowniczych (m. in. wykład, ćwiczenia, pokaz). Planowanie zajęć. Zasady przygotowania dobrej prezentacji multimedialnej.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- wymienić metody przydatne w prowadzeniu szkoleń dla przewodników psów ratowniczych,
- omówić poszczególne metody nauczania (m. in. wykład, ćwiczenia, pokaz),
- omówić zasady planowania zajęć,
- zaplanować przebieg zajęć,
- dobrać metodę nauczania do tematu zajęć,
- omówić zasady przygotowania dobrej prezentacji multimedialnej,
- przygotować prezentację multimedialną.

CZĘŚĆ B. SZKOLENIE DLA KANDYDATÓW NA INSTRUKTORÓW PSÓW RATOWNICZYCH

I. ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE

1. Cel szkolenia

Celem szkolenia jest przygotowanie słuchaczy do rozpoczęcia praktyk z zakresu egzaminowania zespołów z psami ratowniczymi i przeprowadzania testów mentalnych i przydatności psów do pracy ratowniczej oraz do zdania egzaminu na instruktora psów ratowniczych.

2. Warunki przyjęcia na szkolenie

Warunkiem przyjęcia na szkolenie jest skierowanie, zgodne ze wzorem określonym w załączniku nr 3.

Za „udokumentowaną praktykę w roli instruktora w szkoleniu psów, w ramach Związku Kynologicznego w Polsce lub jednostkach podległych lub nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych” należy rozumieć prowadzenie szkolenia lub doskonalenia zawodowego dla przewodników psów ratowniczych w jednostkach Państwowej Straży Pożarnej lub innych jednostkach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego przez minimum dwa lata, potwierdzonych w prowadzonej dokumentacji szkoleniowej.

Organizator szkolenia ma prawo wnioskować do kierującego na szkolenie o przedłożenie stosownej dokumentacji szkoleniowej potwierdzającej praktykę osoby zgłaszanej na szkolenie. W przypadku uzasadnionych wątpliwości organizatora, osoba kierowana może zostać nie przyjęta na szkolenie.

II. REALIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO

1. Organizacja szkolenia

- a. Szkolenie dla kandydatów na instruktorów psów ratowniczych przeprowadza Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie.
- b. Na realizację szkolenia przewidziano 25 godzin dydaktycznych, w tym:
  - zajęcia teoretyczne – 8 godzin dydaktycznych,
  - zajęcia praktyczne – 17 godzin dydaktycznych,
- c. Podstawą organizacji procesu dydaktycznego jest plan nauczania. Podstawową formą nauczania jest lekcja, której odpowiada jedna godzina dydaktyczna trwająca 60 minut. Dopuszcza się łączenie kilku jednostek lekcyjnych praktycznych.
- d. Po zakończeniu szkolenia organizator szkolenia wydaje absolwentowi zaświadczenie o ukończeniu szkolenia, zgodne ze wzorem określonym w załączniku nr 4, i na wniosek zainteresowanego, wydaje indywidualną kartę realizacji praktyk, o której mowa w załączniku 6 „Zasad organizacji działań poszukiwawczo-ratowniczych w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym”.

2. Zalecenia i wskazówki metodyczne

- a. Zajęcia teoretyczne powinny być organizowane dla całej grupy słuchaczy.
- b. Zajęcia praktyczne należy przeprowadzać z grupą słuchaczy liczącą od 3 do 6 osób przypadających na jednego instruktora.
- c. Prowadzący zajęcia, w trakcie realizacji tematów przewidzianych w planie nauczania powinni zwracać szczególną uwagę na:
  - poprawną terminologię,
  - wykorzystywanie do ćwiczeń tylko sprzętu sprawnego pod względem technicznym,
  - poprawne wykonywanie czynności,
  - kształtowanie pożądaných umiejętności oraz koniecznych nawyków.
- d. Zajęcia teoretyczne powinny być realizowane w pomieszczeniach zapewniających odpowiednie warunki higieny szkolnej oraz wyposażonych zarówno w proste, jak i techniczne środki dydaktyczne oraz odpowiednie warunki do przebywania psów.
- e. Zajęcia praktyczne należy poprzedzić odprawą organizacyjną, którą prowadzi instruktor. Celem odprawy jest zapoznanie słuchaczy z tematyką i celem ćwiczeń oraz omówienie ich przebiegu.
- f. W toku ćwiczeń instruktor kontroluje poprawność wykonania powierzonych zadań, a w razie zauważenia nieprawidłowości, na bieżąco koryguje błędy w ramach instruktażu indywidualnego, bądź grupowego. W instruktażu końcowym prowadzący powinien podsumować zajęcia, przeanalizować najczęściej popełniane błędy, wskazać ich źródło oraz sposób prawidłowego wykonania czynności.
- g. Zajęcia praktyczne należy prowadzić na obiektach naturalnych (np. obszary leśne) oraz sztucznych (np. gruzowiska).
- h. Dla słuchacza odbywającego praktyki należy wyznaczyć opiekuna praktyk spośród pracowników organizatora szkolenia,
- i. Słuchacz terminy praktyk uzgadnia z organizatorem egzaminów psów ratowniczych i organizatorem testów mentalnych i przydatności.
- j. Harmonogram praktyk słuchacz uzgadnia z opiekunem.

3. Plan nauczania

L.p.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Organizacja egzaminów i testów psów ratowniczych	1	-	1
2.	Zasady oceniania psów – współpraca	1	3	4
3.	Zasady oceniania psów – terenowych	2	5	7
4.	Zasady oceniania psów – gruzowiskowych	2	5	7
5.	Zasady testowania psów – test mentalny, test przydatności	2	4	6
RAZEM:		8	17	25

T – zajęcia teoretyczne, P – zajęcia praktyczne, R – razem

III. TREŚCI KSZTAŁCENIA

1. Organizacja egzaminów i testów psów ratowniczych – 1T

Materiał nauczania:

Zasady organizacji egzaminów i testów psów ratowniczych w oparciu o Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie zwierząt wykorzystywanych w akcjach ratowniczych oraz Zasady organizacji działań poszukiwawczo-ratowniczych w Krajowym Systemie Ratowniczo Gaśniczym.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- wymienić i omówić przepisy określające przebieg egzaminów i testów,
- wymienić i omówić części składowe egzaminu klasy 0,
- wymienić i omówić części składowe egzaminu klasy I,
- wymienić terminy ważności specjalności ratowniczej gruzowiskowej i terenowej klasy 0 i I.

2. Zasady oceniania psów – współpraca – 1T, 3P

Materiał nauczania:

Zasady oceniania zespołów z psami ratowniczymi przystępującymi do testu współpracy. Zasady oceniania testu zachowania się psa wobec człowieka. Elementy organizacji testu współpracy i testu zachowania.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- wymienić elementy oceniane w trakcie testu współpracy,
- wymienić elementy oceniane w trakcie testu zachowania się psa wobec człowieka,
- omówić zasady oceniania testu współpracy i testu zachowania się psa wobec człowieka,
- przygotować i przeprowadzić test współpracy i test zachowania się psa wobec człowieka,
- zinterpretować wyniki testu współpracy i testu zachowania się psa wobec człowieka.

3. Zasady oceniania psów – terenowych – 2T, 5P

Materiał nauczania:

Zasady oceniania zespołów z psami ratowniczymi przystępującymi do egzaminów terenowych klasy 0 i klasy I. Elementy organizacji egzaminu terenowego.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- wymienić elementy oceniane w trakcie egzaminu terenowego klasy 0 i I,
- przygotować wszystkie elementy egzaminu terenowego klasy 0 i I,
- przeprowadzić egzamin terenowy klasy 0 i I,
- omówić zasady interpretowania wyników egzaminu terenowego klasy 0 i I,
- omówić oraz zinterpretować wyniki egzaminu terenowego klasy 0 i I.

4. Zasady oceniania psów – gruzowiskowych – 2T, 5P

Materiał nauczania:

Zasady oceniania zespołów z psami ratowniczymi przystępującymi do egzaminów gruzowiskowych klasy 0 i klasy I. Elementy organizacji egzaminu gruzowiskowego.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- wymienić elementy oceniane w trakcie egzaminu gruzowiskowego klasy 0 i I,
- przygotować wszystkie elementy egzaminu gruzowiskowego klasy 0 i I,
- przeprowadzić egzamin gruzowiskowy klasy 0 i I,
- omówić zasady interpretowania wyników egzaminu gruzowiskowego klasy 0 i I,
- omówić oraz zinterpretować wyniki egzaminu gruzowiskowego klasy 0 i I.

5. Zasady testowania psów – test mentalny, test przydatności – 2T, 4P

Zasady oceniania psów podczas testów mentalnych i testów przydatności, kwalifikujących do dalszego szkolenia na psa ratowniczego. Elementy organizacji testów mentalnych i testów przydatności.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- wymienić elementy oceniane w trakcie testu mentalności i testu przydatności,
- przygotować wszystkie elementy i stanowiska niezbędne do przeprowadzenia testu mentalnego i testu przydatności,
- przeprowadzić test mentalny i test przydatności,
- omówić zasady interpretacji wyniki testu mentalnego i przydatności,
- omówić oraz zinterpretować wyniki testów (otwartość, dostępność, motor pracy, socjalność, zachowania agresywne),
- rozpoznać cechy charakteru psa,
- podjąć decyzję o przydatności psa do dalszego szkolenia na psa ratowniczego.

LITERATURA

- 1) R.H. Wright, „Nauka o zapachu” przekład na język polski dr inż. Władysław Brud, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1972.
- 2) Jean Donaldson, „Pies i człowiek”, Wydawnictwo: Galaktyka, Łódź 2007.
- 3) Dr Rousselet Blanc-Larousse, „Encyklopedia – „Pies”, Wydawnictwo Polska Oficyna Wydawnicza BGW, Warszawa 1991.
- 4) Sarah Fisher, Marie Miller, „Pies – 100 sposobów na rozwiązanie jego problemów”, MUZA.SA, Warszawa 2011.
- 5) Kazimierz Ściesiński, „Pies – utrzymanie i hodowla”, Wydawnictwo Spółdzielcze, Warszawa 1988.
- 6) D. Njmanova, Z. Humpal, „Psy Rasowe”, Państwowe Wydawnictwa Rolnicze i Leśne, Warszawa 1987.
- 7) Tadeusz Kaleta, Katarzyna Fiszdom, „Wybrane zagadnienia z genetyki i zachowania się psów”, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2002.
- 8) Elżbieta Junikiewicz, „Podstawy Genetyki”, Związek Kynologiczny w Polsce oddział w Krakowie, Kraków 1986.
- 9) Malcolm B. Willis, „Poradnik dla hodowców psów – genetyka w praktyce”, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Pierwotnie wydane przez H.F. and G Witherby Ltd., London 1992, przekład Mirosław Redlicki.
- 10) Karen Pryor, „Kliker – skuteczne szkolenie psa”, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2005.
- 11) Stanley Coren, „Jak rozmawiać z psem”, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2007.
- 12) Rupert Sheldrake, „Niezwykłe zdolności naszych zwierząt”, Wydawnictwo Książka i Wiedza, Warszawa 2001.
- 13) Eva-Maria Kramer, „Rasy psów”, MULTICO Oficyna Wydawnicza, Warszawa 1996.
- 14) A. Brzezicha, H. Lisiecki, „Amatorskie szkolenie psów”, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 1989.
- 15) „Każdy pies to potrafi”, oryg. „Les sports canins”, przekład Małgorzata i Izabella Szmurło, Oficyna Wydawnicza Delta W-Z, Warszawa
- 16) Bogusław Górny, „Nowoczesne szkolenie psów tropiących”. Wydawnictwo MULTICO, Warszawa 2004.
- 17) Brian Kilcommons, Sarah Willson, „Mój pies świadczy o mnie”, Wydawnictwo MULTICO, Warszawa 1996.
- 18) Jan Fennell, „Zapomniany język psów w praktyce”, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2002.
- 19) Jan Fennell, „Twój najlepszy przyjaciel”, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2005.
- 20) Desmond Morris, „Dlaczego pies merda ogonem”, Wydawnictwo Książka i Wiedza, Warszawa 1995.
- 21) Joel Dehasse, „Agresja u psów”, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2012.
- 22) Clive D. L. Wynne, Minique A. R. Udell, „Tajemnice umysłów zwierząt”, Wydawnictwo COAPE Polska, Kraków 2015.
- 23) James O’Heare, „Zachowanie agresywne u psów”, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2007.
- 24) Barry Eaton, „Dominacja u psów – prawda czy mit”, Fundacja Psia Wachta, Poznań 2009.
- 25) Jan Gieżyński, „Szkolenie psów myśliwskich”, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 1987.
- 26) Turid Rugaas, „Mój pies ciągnie na smyczy. Co robić?”, Fundacja Psia Wachta, Poznań 2008.
- 27) Red. Tadeusz Krzywanowski, „Fizjologia zwierząt”, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 1983.
- 28) Anatol Akajewski, „Anatomia zwierząt domowych”, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 1979.
- 29) Nicole Wilde, „Mój pies się nie boi. Jak pomóc psu pokonać jego lęki”, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2009.
- 30) Inki Sjosten, „Posłuszeństwo na co dzień”, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2006.
- 31) Stanley Coren, „Tajemnice psiego umysłu”, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2005.
- 32) Barbara Waldoch, „Pozytywne szkolenie psów”, Wydawnictwo Werset, 2007.

- 33) Aleksandra Horowitz, „Oczami psa. Co psy wiedzą, myślą i czują”, Wydawnictwo Czarna Owca, 2015.
- 34) Turid Trugaas, „Sygnały uspokajające. Jak psy unikają konfliktów”, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2005.
- 35) Delbert G. Carlson, James M. Griffin, „Domowy poradnik weterynaryjny dla właścicieli psów”, Wydawnictwo Image, Warszawa 1995.
- 36) Linda P. Case, „Pies – zachowanie, żywienie i zdrowie”, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2015.
- 37) Stanley Coren, „Dlaczego twój pies zachowuje się w ten sposób”, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2009.
- 38) William G. Syrotuck, „Scent and the Scenting Dogs”, 2000.
- 39) NASAR, „Fundamentals Of Search And Rescue”.
- 40) Susan Bulanda, „Ready! Training the Search and Rescue Dog” 2014.
- 41) American Rescue Dog Association, „Search And Rescue Dogs: Training Methods”, 1991.
- 42) Robert J. Koester, „Lost Person Behavior: A search and rescue guide on where to look – for land, air and water”.
- 43) William Syrotuck, Jean Anne Syrotuck “Analysis of Lost Person Behavior”.
- 44) Sven Jarverund, Gunvor afKlinterberg – Jarverund, „Din Hund – som valp, somunghund”, tłumaczenie Maria Pierzchała, „Twój Pies – jako szczenię i jako młody pies“, Materiały wewnętrzne, Nowy Sącz 2006.
- 45) Michał Szalc, Materiały z cyklu warsztatów dla przewodników i instruktorów psów ratowniczych realizowane przez Birgera Larssona w WSSGR SA PSP w Nowym Sączu w latach 2001-2014.

AKTY PRAWNE

1. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2013, poz. 856).
2. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 grudnia 2012 r. w sprawie zwierząt wykorzystywanych w akcjach ratowniczych (Dz. U. poz. 1444).
3. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. Nr 46, poz. 239).
4. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 września 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby strażaków Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 180, poz. 1115).
5. Zarządzenie nr 124 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanego zwłok oraz szczątków ludzkich. Dz. Urz. KGP poz. 29.
6. Zasady organizacji działań poszukiwawczo-ratowniczych w Krajowym Systemie Ratowniczo Gaśniczym.
7. Procedura dysponowania zespołów poszukiwawczych Krajowego Systemu Ratowniczo - Gaśniczego do działań poszukiwawczych prowadzonych w terenie.
8. INSARAG: wytyczne i metodologia: ONZ, biuro ds. koordynacji pomocy humanitarnej.

.....
(pieczęć jednostki delegującej)

KARTA SKIEROWANIA

Jednostka delegująca

Nazwa .....

Adres .....

Tel./Fax .....

Kieruję Pana/ Panią.....

(stopień, imię i nazwisko, imię ojca)

Urodzonego/ -ą.....

(data i miejsce urodzenia – miejscowość i województwo)

na szkolenie młodszych instruktorów psów ratowniczych

realizowane w dniach ..... W .....

Oświadczam, że kierowany/-a:

- a) nie posiada przeciwwskazań do pełnienia służby na stanowiskach bezpośrednio związanych z działaniami ratowniczymi,
- b) posiada orzeczenie komisji lekarskiej lub zaświadczenie lekarskie potwierdzające okresowe badanie lekarskie, aktualne na czas trwania szkolenia,
- c) posiada kartę szkolenia wstępnego w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy lub zaświadczenie o ukończeniu szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, aktualne na czas trwania szkolenia,
- d) ukończył/-a szkolenie dla przewodników psów ratowniczych,
- e) ukończył/-a szkolenie z zakresu technik i taktyki poszukiwań z wykorzystaniem psów ratowniczych,
- f) dwukrotnie zdał/-a egzaminy: terenowy klasy I oraz gruzowiskowy klasy I,
- g) posiada dwuletni staż w roli przewodnika psa ratowniczego (od zdania egzaminu gruzowiskowego klasy I)

oraz w przypadku osób spoza PSP:

- h) posiada ważne ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków.

.....
(miejscowość, data)

.....
(podpis kierującego)

.....
(pieczęć podłużna)

ZAŚWIADCZENIE

.....
(imię i nazwisko)
urodzon .... dnia .....r.
w ..... woj. ....
ukończył .....

szkolenie młodszych instruktorów psów ratowniczych

przeprowadzone w .....
w okresie od ..... r. do ..... r.
według programu z dnia .....
zatwierdzonego przez.....

i uzyskał/-a tytuł:

Młodszego instruktora psów ratowniczych

który uprawnia do szkolenia przewodników i tresury psów ratowniczych oraz testowania przydatności szczeniąt do szkolenia ratowniczego.

....., dnia .....r.
(miejsowość)

Nr .....

ORGANIZATOR

.....
(pieczęć, podpis)

L.p.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Kynologia	3	2	5
2.	Prawne aspekty pracy z psami ratowniczymi	1,5	-	1,5
3.	Przygotowanie psa do roli psa ratowniczego	8	30	38
4.	Oznaczanie, lokalizacja i współpraca	5	28	33
5.	Elementy pedagogiki i dydaktyki	1,5	1	2,5
RAZEM:		19	61	80

T – zajęcia teoretyczne, P – zajęcia praktyczne, R – razem

.....
(pieczęćka jednostki delegującej)

KARTA SKIEROWANIA

Jednostka delegująca

Nazwa .....

Adres .....

Tel./Fax .....

Kieruję Pana/ Panią.....

(stopień, imię i nazwisko, imię ojca)

Urodzonego/ -ą.....

(data i miejsce urodzenia – miejscowość i województwo)

na szkolenie dla kandydatów na instruktorów psów ratowniczych

przeprowadzany w dniu ..... W .....

Oświadczam, że kierowany/-a:

- a) ukończył/-a szkolenia młodszych instruktorów psów ratowniczych,
- b) nie posiada przeciwwskazań do pełnienia służby na stanowiskach bezpośrednio związanych z działaniami ratowniczymi,
- c) posiada orzeczenie komisji lekarskiej lub zaświadczenie lekarskie potwierdzające okresowe badanie lekarskie, aktualne na czas trwania szkolenia,
- d) posiada kartę szkolenia wstępnego w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy lub zaświadczenie o ukończeniu szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, aktualne na czas trwania szkolenia,
- e) posiada doświadczenie oraz udokumentowaną praktykę w roli instruktora (minimum dwa lata), w szkoleniu psów, w ramach Związku Kynologicznego w Polsce lub jednostkach podległych lub nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych

oraz w przypadku osób spoza PSP:

- f) posiada ważne ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków.

.....
(miejscowość, data)

.....
(podpis kierującego)

.....
(pieczęć podłużna)

ZAŚWIADCZENIE

.....
(imię i nazwisko)
urodzon .... dnia .....r.
w ..... woj. ....
ukończył .....

szkolenie dla kandydatów na instruktorów psów ratowniczych

przeprowadzone w .....
w okresie od ..... r. do ..... r.
według programu z dnia .....
zatwierdzonego przez.....
.....

....., dnia .....r.
(miejsowość)

Nr .....

ORGANIZATOR

.....
(pieczęć, podpis)

L.p.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Organizacja egzaminów i testów psów ratowniczych	1	-	1
2.	Zasady oceniania psów – współpraca	1	3	4
3.	Zasady oceniania psów – terenowych	2	5	7
4.	Zasady oceniania psów – gruzowiskowych	2	5	7
5.	Zasady testowania psów – test mentalny, test przydatności	2	4	6
RAZEM:		8	17	25

T – zajęcia teoretyczne, P – zajęcia praktyczne, R – razem